

De la infama cooperativă comunistă la cooperativa de date

From the Infamous Communist Cooperative to the Data Cooperative

Carmen Tamara Ungureanu¹

Rezumat: După un scurt istoric, cooperativa este plasată în cadrul mai larg al economiei sociale, sub umbrela căreia prinde viață și cooperativa de platformă. Dintre sectoarele economiei digitale în care este utilizată, ne îndreptăm atenția spre acela al datelor. Cooperativa de date este definită, plecând de la semnificația cooperativei tradiționale, așa cum se reflectă în legislație. Sunt discutate, apoi, dezvoltarea acesteia în contextul exploziei de date digitale și utilizarea acestui avatar al cooperativei în profitul „producătorilor” de date. Sunt semnalate, succint, posibilele piedici în calea succesului cooperativei de date, iar, la final, este prezentată viziunea legiuitorului european cu privire la cooperativa de date, așa cum rezultă din noul Regulament (UE) 2022/868, supranumit *Data Governance Act*.

Cuvinte-cheie: cooperativă, cooperativa de date, întreprinderea socială, *Data Governance Act*

Abstract: After a short history, the cooperative is placed in the broader framework of the social economy, under the umbrella of which the platform cooperative comes to life. From the sectors of the digital economy within the platform cooperative is used, we turn our attention to that of data. The data cooperative is defined, starting from the significance of the traditional cooperative, as reflected in the legislation. Then, its development in the context of the digital data explosion and the use of this avatar of the cooperative for the benefit of the „producers” of data are discussed. Possible obstacles to the success of the data cooperative are briefly pointed out, and at the end, the European legislator's vision for the data cooperative is presented, as set out in the new Regulation (EU) 2022/868, known as the Data Governance Act.

Keywords: cooperative, data cooperative, social enterprise, Data Governance Act

Introducere. Scurt istoric

Cooperativa, blamată la finalul epocii comuniste, a avut și are la bază principii corelate cu nevoile economice, sociale și culturale ale membrilor cooperatori și cu scopuri sociale privind comunitatea.

---

¹ Profesor univ.dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, email: carmen.ungureanu@uaic.ro

În România, deși, poate, Generația *Baby Boomer* (1946-1964) sau/și Generația X (1965-1980)² încă privesc ideea de cooperativă ca pe una comunistă, care a provocat suferință și revoltă în rândul aceluia care au trăit-o, ideea de cooperare și cooperativă este mult mai veche. Prima cooperativă³ este considerată a fi *Societatea agronomică și manufacturieră* (Falansterul de la Scăieni) din 1835⁴. Prima lege, însă, care reglementează cooperația, datează din 1929 (Legea nr. 35/1929 privind organizarea cooperației)⁵. Potrivit acesteia, societățile cooperative puteau avea ca obiect „*orice activitate în legătură cu nevoile economice și culturale comune ale asociațiilor lor.*” (art. 4). Deși reglementarea avea la bază ideea de cooperare în interesul membrilor operatori, societatea cooperativă întrunea toate trăsăturile unei societăți comerciale⁶. I.L. Georgescu spunea în 1931⁷ că societatea cooperativă, cooperația „(...) este ceva mai mult decât oricare din celelalte asociațiuni de drept privat. Ea nu este nici asociațiune fără scop lucrativ, fiindcă deși are la bază și un element de ordin sentimental, dezinteresat, urmărește totuși, în cea mai mare parte a cazurilor scopuri materiale, dobândirea de câștiguri; se deosebește și de celelalte societăți de drept privat, de societățile comerciale, caracterizate prin faptul că acestea întotdeauna urmăresc scopuri de câștig, prin aceea că acest element se împletește la cooperație cu un altul dezinteresat, cu o preocupare de ordin social general, cu toate că legiuitorul din 1929, socotește societățile cooperative societăți comerciale și le supune ca atare în mod subsidiar codului de comerț (...)”.

Această lege a suferit modificări succesive⁸, pentru ca în 1949 să fie adoptat de către Marea Adunare Generală a Republicii Populare Române, Decretul nr.

---

² Pentru ideea împărțirii generațiilor, a se vedea, W. Strauss, N. Howe, *Generations. The history of America's Future, 1584 to 2069*, Quill William Morrow, New York, 1991.

³ În Europa, prima cooperativă, care a fost înființată în 1844 (deși și alte forme existau deja) este Rochdale Society (în acest sens, A. Fici, *An Introduction to Cooperative Law*, pp. 22-23, în D. Cracogna, A. Fici, H. Henry (eds.), *International Handbook of Cooperative Law*, Editura Springer, 2013). Această cooperativă, ce a luat ființă la Manchester ([Online] la <https://www.ica.coop/en/rochdale-pioneers>, accesat 11.02.2022), în nordul Angliei, a avut la bază ideea de întreprindere constituită în interesul membrilor ei, fie aceștia consumatori, furnizori sau lucrători, pe scurt într-un scop mutual (*mutual purpose*).

⁴ *Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată* București, 2010, p. 33, [Online] la <http://www.economiesociala.net/m4-2-10-ro-Raport-de-cercetare-privind-economia-sociala-in-Romania-din-perspectiva-europeana-comparata->, accesat 11.06.2022.

⁵ Anexa 8 la *Raportul de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată* pp. 72-73, [Online] la https://www.researchgate.net/publication/296735081_Anexe_Raport_de_cercetare_privind_economia_sociala_in_Romania_din_perspectiva_europeana_comparata, accesat 11.06.2022.

⁶ Legea este disponibilă [Online] la: https://dspace.bcuculuj.ro/bitstream/123456789/825071/BCUCLUJ_FP_205267_1929_019.pdf, accesat 11.06.2022.

⁷ I.L. Georgescu, *Natura juridică a Societății Cooperative după Legea din 27 martie 1929*, în *Pandectele Române* nr. 6 /2016, (Din arhiva Pandectelor Române), p. 105.

⁸ Anexa 8 la *Raportul de cercetare... op. cit.*, pp. 73-74.

133/1949 privind organizarea cooperăției⁹, care a abrogat toate normele anterioare. În art. 1 al Decretului nr. 133/1949 sunt proclamate principiile specifice *economiei sociale*, care, deloc surprinzător pentru vremea respectivă, au rămas doar la stadiul de proclamații¹⁰.

În prezent, Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperăției¹¹, cu modificările și completările ulterioare, asigură cadrul legal pentru societățile cooperative. *Societățile cooperative*¹² fac parte integrantă din așa numita *economie socială*, fiind considerate *întreprinderi sociale*.

1. Societățile cooperative sub umbrela economiei sociale

Economia socială presupune desfășurarea de activități economice de către întreprinderile sociale cu dublul scop, acela de a servi interesele generale și de a obține profit. Potrivit art. 2 din Legea nr. 219/2015 privind economia socială „(1) *Economia socială reprezintă ansamblul activităților organizate independent de sectorul public, al căror scop este să servească interesul general, interesele unei colectivități și/sau interesele personale nepatrimoniale, prin creșterea gradului de ocupare a persoanelor aparținând grupului vulnerabil și/sau producerea și furnizarea de bunuri, prestarea de servicii și/sau execuția de lucrări.* (2) *Economia socială are la bază inițiativa privată, voluntară și solidară, cu un grad ridicat de autonomie și responsabilitate, precum și distribuirea limitată a profitului către asociați.*”

Într-un mod mai simplu spus, «*A social enterprise is a company that seeks to do „well” (financially) while doing „good” (socially)*»¹³.

În reglementarea românească, în categoria întreprinderilor sociale intră¹⁴, în principal, cooperativele (de gradul I, adică acelea constituite din persoane

---

⁹ Publicat în Buletinul Oficial nr. 15 bis, 2.04.1949.

¹⁰ Art. 1 din Decretul nr. 133/1949: „*Cooperativele sunt organizații de mase ale celor ce muncesc de la orașe și sate, create din inițiativa proprie a acestora, și care, prin activitate și mijloace comune, își satisfac trebuințele de ordin economic și cultural. Prin activitatea lor, cooperativele: Înlănesc schimbul de produse între sat și oraș, înlăturând pe speculanți. Contribuie la mărirea producției mărfurilor de larg consum. Folosesc, în largă măsură, materiile prime locale. Creează posibilitatea de a folosi în agricultură cele mai avansate cuceriri ale științei agrotehnice și zootehnice, precum și mașinile agricole. Organizează puncte de închiriere de unelte agricole pentru operatori. Contribuie la mărirea producției agricole. Organizează reincadrarea invalizilor în procesul de producție. Cooperativele contribuie la dezvoltarea vieții economice în folosul poporului și la mărirea venitului național. (...). Statul acordă întregul său sprijin pentru dezvoltarea cooperăției.*”

¹¹ Republicată în M. Of. al României nr. 368, 20.05.2014.

¹² Art. 3(1) a) din Legea nr. 219/2015 privind economia socială, publicată în M. Of. al României, nr. 561, 28.07.2015.

¹³ J.W. Yockey, *Does Social Enterprise Law matter?*, în *Alabama Law Review*, vol. 66, nr.4/2015, pp. 767- 769, DOI:10.2139/SSRN.2389024, [Online] la <https://www.law.ua.edu/pubs/lrarticles/Volume%2066/Issue%204/Yockey%20Online.pdf>, accesat 2.06.2022.

¹⁴ Conform art. 3(1) din Legea nr. 219/2015, întreprinderi sociale pot fi: „a) societățile cooperative de gradul I, care funcționează în baza Legii nr. 1/2005 privind organizarea și

fizice¹⁵) și cooperativele de credit, societățile agricole, asociațiile și fundațiile și casele de ajutor reciproc, legiuitorul român făcând un melanj între persoanele juridice care au ca scop și *obținerea de profit* și persoanele juridice fără scop lucrativ.

Economia socială, în general, și întreprinderile sociale, în special, au susținători, dar și oponenți, atât la nivelul Uniunii Europene, cât și pe continentul nord american. În spațiul european, unele voci¹⁶ invocă lipsa recunoașterii juridice a întreprinderilor sociale, criticând concepția „*dihotomică și simplistă a formelor de întreprinderi*” europene, întreprinderile economiei sociale neregăsindu-se „*nici între întreprinderile de capital cu scop lucrativ, nici în rândul organizațiilor fără scop lucrativ (care nu urmăresc interese economice)*”. Indiferent de forma de organizare, toate întreprinderile care desfășoară o activitate economică, ce conduce și la profit sunt asimilate întreprinderilor de tip capitalist cu scop lucrativ. Astfel, în legislația europeană, ca și în cea națională, cooperativa, ca formă a întreprinderii sociale, la fel ca în perioada interbelică, este supusă regulilor aplicabile societăților comerciale, chiar dacă aceasta urmărește, în principal, un obiectiv social și doar corelativ obținerea de profit.

În Statele Unite ale Americii întreprinderea socială se constituie în temeiul *benefit corporation statutes*¹⁷, care au diverse forme în cadrul statelor americane, inclusiv în Delaware¹⁸. O întreprindere socială (*benefit corporation*), orice formă ar

---

funcționarea cooperăției, republicată; b) cooperativele de credit, care funcționează în baza Ordonanței de urgență a Guvernului

nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, cu modificările și completările ulterioare; c) asociațiile și fundațiile, care funcționează în baza Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 246/2005, cu modificările și completările ulterioare; d) casele de ajutor reciproc ale salariaților, care funcționează în baza Legii nr. 122/1996 privind regimul juridic al caselor de ajutor reciproc ale salariaților și al uniunilor acestora, republicată; e) casele de ajutor reciproc ale pensionarilor, care sunt înființate și funcționează în baza Legii nr. 540/2002 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor, cu modificările și completările ulterioare; f) societățile agricole, care funcționează în baza Legii nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură, cu modificările ulterioare; g) orice alte categorii de persoane juridice care respectă, conform actelor legale de înființare și organizare, cumulativ, definiția și principiile economiei sociale prevăzute în prezenta lege.”

¹⁵ Art. 6 din Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperăției.

¹⁶ Comitetul Economic și Social European, *Către un cadru juridic european adaptat la întreprinderile din economia socială*, 2019, p. 3 și p. 5, JO C 282, 20.8.2019.

¹⁷ J.W. Yockey, *op. cit.*, p. 769.

¹⁸ Stat american cunoscut ca unul dintre cele mai favorabile dreptului afacerilor. În acest sens, B. Broughman J.M. Fried, D. Ibrahim, *Delaware Law as Lingua Franca: Theory and Evidence*, în *Journal of Law and Economics*, vol. 57, nr. 4/2014, pp. 865-895, <https://doi.org/10.1086/680932>, [Online] la <https://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3029&context=facpubs>, accesat 2.06.2022.

lua, trebuie să îndeplinească trei condiții¹⁹: să creeze beneficii sociale, managerii ei să aibă în vedere interese nefinanciare atunci când iau decizii de afaceri și să respecte standardele responsabilității sociale și a transparenței.

Susținătorii întreprinderii sociale americane²⁰ consideră că reglementarea acestora contribuie la recunoașterea ei ca *brand*, cu consecința creșterii acestui tip de afacere, atât în ceea ce privește atragerea de investitori preocupați de efectele sociale ale investiției lor, cât și referitor la angajați și consumatori.

Adversarii întreprinderii sociale²¹ găsesc prevederile normative lipsite de utilitate, având rezultatul negativ de subminare a responsabilității sociale a întreprinderii de tip capitalist (*Corporate Social Responsibility* - CSR)²². Totuși, CSR reprezintă doar o „grijă” colaterală a întreprinderii, pe când în cazul întreprinderii sociale CSR și obținerea de profit se află în raporturi sinergice²³. De exemplu, societatea multinațională *Starbucks*²⁴ acționează într-un mod responsabil din punct de vedere social (potejează mediul; lanțurile de aprovizionare cu boabe de cafea promovează valori sociale, economice și de protecție a mediului în ceea ce-i privește pe fermieri și comunitățile lor locale; reciclează; oferă oportunități de angajare persoanelor vulnerabile, etc.²⁵), dar nu se încadrează în categoria întreprinderilor sociale. *Starbucks* „does not exist first and foremost to solve a social problem”²⁶, care să stea la baza a tot ceea ce întreprinde²⁷.

---

¹⁹ D. Brakman Reiser, *Benefit Corporations—A Sustainable Form of Organization?*, în *Wake Forest Law Review*, vol. 46, 2011, pp. 597-603, [Online] la http://www.wakeforestlawreview.com/wp-content/uploads/2014/10/Reiser_LawReview_10.11.pdf, accesat 12.05.2022.

²⁰ J.W. Yockey, *op. cit.*, p. 770; D. Brakman Reiser, *op. cit.*, pp. 621-624; J. Haskell Murray, *Choose Your Own Master: Social Enterprise, Certifications and Benefit Corporation Statutes*, *American University Business Law Review* vol. 2, nr. 1/2012, pp 1-54, [Online] la <https://digitalcommons.wcl.american.edu/aubl/vol2/iss1/1/>, accesat 2.04.2022.

²¹ J.W. Yockey, *op. cit.*, p. 770; J.W. Callison, *Putting New Sheets on a Procrustean Bed: How Benefit Corporations Address Fiduciary Duties, the Dangers Created, and Suggestions for Change*, în *American University Business Law Review*, vol. 2, nr. 1/2012, pp. 85-114, [Online] la <https://digitalcommons.wcl.american.edu/aubl/vol2/iss1/3/>, accesat 2.04.2022.

²² Pentru o prezentare detaliată a CSR a se vedea, C.T. Ungureanu, *Rolul domiciliului în responsabilitatea socială a grupurilor transnaționale de societăți în Uniunea Europeană*, în *SUBB Iurisprudentia* nr. 2/2021, pp.5-52, DOI: 10.24193/SUBBiu.66(2021).2.1.

²³ D. Brakman Reiser, *For-Profit Philanthropy*, *Fordham Law Review*, vol. 77, nr. 5/2009, p. 2450, [Online] la <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol77/iss5/14/>, accesat 3.04.2022.

²⁴ În România Starbucks are forma unei societăți comerciale cu răspundere limitată, de naționalitate română, cu sediul social în București (SC AmRest Coffee SRL), [Online] la <https://www.starbucksromania.ro/ro/terms-of-use>, accesat 2.05.2022.

²⁵ Informații disponibile [Online] la <https://stories.starbucks.com/emea/stories/2020/starbucks-2019-global-social-impact-report-emea-highlights/>, accesat 2.05.2022.

²⁶ K.G. Raz, *Toward an Improved Legal Form for Social Enterprise*, în *N.Y.U. Review of Law & Social Change*, vol 36, nr.2/2012, p. 290, [Online] la https://socialchangenyu.com/wp-content/uploads/2017/12/Keren-Raz_RLSC_36.2.pdf, accesat 23.06.2022.

²⁷ D. Brakman Reiser, *For-Profit Philanthropy, op. cit.*, p. 2450.

Un exemplu european de întreprindere socială este *Specialisterne*. *Specialisterne* a luat ființă în Danemarca și s-a extins, devenind multinațională, în 23 de țări; are ca obiectiv principal includerea pe piața muncii a persoanelor care suferă de autism sau alte disfuncționalități neurologice *within neurodiversity*²⁸. *Specialisterne* ajută întreprinderile de tip capitalist să respecte principiile CSR prin anjagarea de persoane vulnerabile.

Întreprinderea socială, sub forma cooperativei, poate servi unei multitudini de nevoi sociale, printre care și aceea a exploatării datelor în beneficiul „producătorilor” lor și nu în acela al multinaționalelor. Ideea de cooperativă în forma ei tradițională, ca întreprindere constituită în interesul membrilor ei, a dobândit, datorită evoluției tehnologiei, și o altă dimensiune, întrupată în *cyberspace*: cooperativa de platformă²⁹ (de date).

2. Cooperativa de date

Cooperativa de date reprezintă un „răspuns”³⁰ la practicile utilizate în *economia de platformă* prin care datele cu caracter personal sunt mercantilizate în profitul câtorva corporații cu activitate globală, în principal, furnizoare de servicii digitale online. Cooperativa de platformă (de date) este, deci, parte componentă a economiei de platformă. Prin „economie de platformă” se înțelege ansamblul platformelor comerciale digitale³¹. Platformele digitale (online) sunt spații virtuale care fac posibilă interacțiunea dintre cel puțin două grupuri, cu rezultatul generării de valoare pentru ambele sau numai pentru unul dintre acestea³². Astfel de platforme online sunt rețelele sociale, platformele de jocuri online, așa numitele *marketplaces* (piețe digitale³³), în care platformele joacă rolul de intermediar între furnizorii de bunuri sau servicii și utilizatori, ș.a.

---

²⁸ Informație disponibilă [Online] la <https://specialisternespain.com/en/about-specialisterne/>, accesat 2.05.2022.

²⁹ Traducerea noțiunii de *platform cooperative* prin *cooperativă de platformă* a fost preluată din Avizul Comitetului Economic și Social European, *Munca atipică și cooperativele de platforme. Munca atipică și cooperativele de platforme în transformarea digitală a industriei* (aviz din proprie inițiativă), CCMI/182, raportori Giuseppe Guerini, Erwin De Deyn, 8.12.2021, [Online] la <https://www.esc.europa.eu/ro/our-work/opinions-information-reports/>, accesat 11.06.2022.

³⁰ T. Scholz, I. Calzada, *Data Cooperatives for Pandemic Times*, în Public Seminar Journal, 2021, p. 3, DOI:10.13140/RG.2.2.12320.51200/1, [Online] la <https://publicseminar.org/essays/data-cooperatives-for-pandemic-times/>, accesat 5.05.2022.

³¹ Z. Kilhoffer, *State-of-the art. Data on the platform economy*, 2021, Deliverable n°12.3, Leuven, InGRID-2 project 730998 – H2020, p. 5. [Online] la https://www.inclusivegrowth.eu/files/Output/D12.3_EIND.pdf, accesat 2.06.2022.

³² J. Campos Carvalho *Online platforms: concept, role in the conclusion of contracts and current legal framework in Europe*, în Cuadernos de Derecho Transnacional (Marzo 2020), vol. 12, nr. 1/2020, p. 865, DOI: <https://doi.org/10.20318/cdt.2020.5227>, [Online] la www.uc3m.es/cdt, accesat 5.05.2022.

³³ Traducere în limba română conform IATE [Online] la <https://iate.europa.eu/search/result/1646384053558/1>, accesat 15.06.2022.

2.1. Ce este cooperativa de date și cum se reflectă în legislație?

Ideea cooperativei de date, ca un mijloc de contrabalansare a dominației platformelor online asupra datelor cu caracter personal ale utilizatorilor, a venit de la unul dintre „*tech-architects*” ai GDPR³⁴, profesorul american la MIT (*Massachusetts Institute of Technology*), Alex Pentland³⁵. Acesta, plecând de la reacția maselor la concentrarea puterii în mâinile câtorva întreprinderi, de fiecare dată când au avut loc schimbări majore în economia mondială în ultimul secol (printre care, industrializarea, trecerea de la plățile în numerar la plățile cu card bancar), când s-au format sindicate de lucrători, asociații de consumatori, cooperative de consum, ș.a., a apreciat că, în prezent, când are loc migrarea întreprinderilor de la comerțul tradițional la comerțul online, soluția este organizarea persoanelor vizate (cum sunt numite în GDPR³⁶) în cooperative, ca reprezentanți ai lor cu rolul de fiduciari, care să ajute la restabilirea echilibrului economic și social pe piața mondială³⁷.

Cooperativa de date este „construită” pe principiile cooperativei, așa cum este reglementată la nivel internațional, regional și național.

În plan internațional nu există prevederi *hard law* cu privire la cooperativă; au fost formulate doar câteva reguli *soft law*, care reprezintă, în principal, bune practici în materie. Aceste reguli aparțin unor organizații internaționale: *United Nations Guidelines on creating a supportive environment for the development of cooperatives (UN Guidelines)* din 2001³⁸ și *International Labor Organization's (ILO) Recommendation concerning the promotion of cooperatives (ILO R. 193)*³⁹, revizuită în 2012.

În Uniunea Europeană cooperativa ia forma Societății Cooperative Europene (SCE)⁴⁰. SCE este reglementată prin Regulamentul (CE) nr. 1435/2003 privind statutul societății cooperative europene și Directiva 2003/72/CE de completare a statutului societății cooperative europene în legătură cu participarea lucrătorilor, din care rezultă că SCE este societatea pe acțiuni sau cu răspundere

---

³⁴ General Data Protection Regulation, adică Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), JO L 119/1, 4.5.2016.

³⁵ T. Scholz, I. Calzada, *op. cit.*, p. 6.

³⁶ Persoanele vizate sunt persoanele fizice.

³⁷ T. Hardjono, A. Pentland, *Data Cooperatives: Towards a Foundation for Decentralized Personal Data Management*, 2019, p. 2, <https://doi.org/10.48550/arXiv.1905.08819>, [Online] la <https://arxiv.org/abs/1905.08819>, accesat 3.06.2022.

³⁸ [Online] la <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/56/73>, accesat 4.04.2022.

³⁹ [Online] la https://www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_195533/lang--en/index.htm, accesat 4.04.2022.

⁴⁰ Regulamentul (CE) nr. 1435/2003 al Consiliului din 22 iulie 2003 privind statutul societății cooperative europene (SCE), JO L 207, 18.8.2003, pp. 1-24; Directiva 2003/72/CE a Consiliului din 22 iulie 2003 de completare a statutului societății cooperative europene în legătură cu participarea lucrătorilor, JO L 207, 18.8.2003, pp. 25-36.

limitată⁴¹, ce are ca obiect principal „satisfacerea nevoilor și/sau dezvoltarea activităților economice și sociale ale membrilor săi, în special prin încheierea unor acorduri cu aceștia, în vederea furnizării de bunuri sau de servicii sau a execuției de lucrări în cadrul activității exercitate sau controlate de SCE. SCE poate avea ca obiect și să răspundă nevoilor membrilor săi, încurajând, în același mod, participarea acestora la activități economice într-una sau mai multe SCE și/sau cooperative naționale.”⁴².

Definiția și principiile SCE se regăsesc și în legislația națională din România.

Prin urmare, la nivel național, *cooperativa de date* ar putea fi considerată, plecând de la accepțiunea de „cooperativă” din legislația română, ca fiind asociația autonomă cu capital privat, constituită pe baza consimțământului liber exprimat a persoanelor ce o formează, în scopul promovării intereselor economice, sociale și culturale ale membrilor cooperatori cu privire la *datele lor personale, nepersonale sau mixte*, fiind deținută în comun și controlată democratic de către membrii săi, în conformitate cu principiile cooperatiste⁴³.

Principiile cooperatiste pot fi rezumate astfel: principiul asocierii voluntare și deschise, principiul controlului democratic al membrilor cooperatori, principiul participării economice a membrilor cooperatori, principiul autonomiei și independenței cooperativei, principiul preocupării pentru comunitate⁴⁴.

Cooperativa de date nu a rămas doar în stadiul de idee, ci a devenit realitate.

2.2. Utilizarea cooperativei de date, în profitul „producătorilor” de date cu caracter personal

Cooperativa de date nu este un avatar-cenușăreasă a persoanelor juridice și nu este doar un concept teoretic. Există, deja, în practică și acționează în interesul membrilor ei sau/și în interesul general. Exemple de astfel de cooperative sunt MiData sau PolyPoly, printre altele⁴⁵.

MiData⁴⁶ este o cooperativă de date personale referitoare la sănătate, de naționalitate elvețiană, fondată în 2015, cu scop *nelucrative*. MiData acționează ca *fiduciar* al datelor persoanelor care au un cont pe platforma MiData. Datele personale sunt criptate, iar membrii își controlează propriile date, pot decide cu privire la accesul la acestea în vederea *cercetării* sau pot refuza accesul, dacă solicitantul este, de exemplu, o societate farmaceutică, ale cărei principii/reguli nu sunt aprobate de membrii cooperatori⁴⁷. MiData nu prestează servicii care să permită

---

⁴¹ Pentru detalii privind SCE a se vedea, C.T. Ungureanu, *Dreptul comerțului internațional*, Editura Hamangiu, București, 2018, pp. 62-65.

⁴² Art. 1 alin. (3) din Regulamentul SCE.

⁴³ A se vedea, art. 7 din Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperației.

⁴⁴ A se vedea art. 7 alin. (3) din Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperației, unde sunt explicate detaliat principiile cooperatiste.

⁴⁵ T. Scholz, I. Calzada, *op. cit.*, p. 6.

⁴⁶ [Online] la <https://www.midata.coop/en/cooperative/>, accesat 6.03.2022.

⁴⁷ T. Scholz, I. Calzada, *op. cit.*, p. 6.

utilizatorilor să acorde acces la seturile lor de date contra cost⁴⁸. Datele provin din aplicații conectate la platforma MiData.

PolyPoly (*pc polypoly coop SCE mbH*)⁴⁹ este o societate cooperativă europeană (SCE) cu sediul la Berlin, în Germania, care are ca scop furnizarea de servicii în domeniul prelucrării datelor, creării și distribuirii de *software*, în special în sfera protecției datelor, precum și servicii de media și jurnalism⁵⁰. PolyPod⁵¹, care este o aplicație ce se instalează pe *device*-ul utilizatorului (care aparține PolyPoly), îl „întreabă” pe acesta când cineva vrea să afle ceva despre utilizator, iar acesta hotărăște cui îi permite sau nu să aibă acces la datele lui, care rămân pe propriul *device*. PolyPod acționează ca un depozitar și, în același timp, mediator între utilizator și terții care vor să obțină acces la date. De asemenea, PolyPod facilitează utilizatorului restituirea datelor lui cu caracter personal de la giganții *tech*, precum Meta sau Google, și stocarea lor pe propriul *device*. Apoi, utilizatorul poate acorda acces terților contra cost sau sub formă de liberalitate, via algoritmi furnizați de PolyPod, care sunt direcționați spre datele aflate în *local device* și nu invers.

Cooperativa de date poate acționa, deci, în interesul membrilor ei cooperatori, facilitându-le „exploatarea” datelor lor personale în beneficiul comun, general sau chiar și în beneficiul personal. Exemplele de mai sus reprezintă două modele diferite de „gestionare” a datelor personale de către cooperativă: MiData acționează ca *fiduciar*⁵², ceea ce ar putea însemna că ideea are la bază centralizarea datelor personale ale membrilor cooperatori în baze de date ale cooperativei, la care cooperativa dă acces; PolyPoly funcționează, dimpotrivă, pe ideea descentralizării, a stocării datelor personale ale membrilor cooperatori pe propriul lor dispozitiv/infrastructură.

Ambele modele ar putea să ofere beneficii „producătorilor” de date, dar ar putea să întâmpine și dificultăți pe parcursul îndeplinirii scopurilor lor.

---

⁴⁸ Art. 5 din statutul MiData disponibil [Online] la https://www.midata.coop/wp-content/uploads/2019/08/MIDATA_Statuten_20190626_EN.pdf, accesat 3.04.2022.

⁴⁹ [Online] la <https://polypoly.coop/en-de>, accesat 4.04.2022.

⁵⁰ Art. 2 din statutul PolyPoly disponibil [Online] la https://polypoly.coop/en/pp_C_Statute_English.pdf, accesat 6.03.2022.

⁵¹ [Online] la <https://polypoly.coop/en-de/polypod>, accesat 6.03.2022.

⁵² Dacă ar fi, însă, să avem în vedere calitatea de *fiduciar* al cooperativei în privința datelor cu caracter personal ale cooperabililor, se poate ridica problema intens dezbătută atât pe continentul european, cât și pe cel american referitoare la *proprietatea asupra datelor* (Pentru o prezentare a problemei, C.T. Ungureanu, *Legalitate echivocă în comerțul internațional cu date*, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, Tomul LXVIII/1, Seria Științe Juridice, 2022, pp. 7-35, DOI: <http://doi.org/10.47743/jss-2022-68-1-1>, [Online] la <http://pub.law.uaic.ro/ro/volume-publicate/2022/anale-uaic-tomul-lxviii-stiinta-juridice-nr.-i/drept-privat/carmen-tamara-ungureanu-legalitate-echivoc-in-comerul-internaional>, accesat 23.06.2022). Fiducia este reglementată în Codul civil român (art. 773 și urm.).

2.3. Posibile piedici în calea succesului cooperativelor de date

Cooperativele de date presupun asocierea „producătorilor” de date în vederea atingerii unui scop social, care poate genera și profit. De exemplu, membrii cooperatori pot urmări ca datele lor personale privind sănătatea să fie utilizate în scopul cercetării în vederea obținerii de tratamente pentru diferite boli. Implicit, ei pot permite accesul la seturile lor de date unor întreprinderi producătoare de medicamente, contra cost.

Deși pare a fi o idee eficientă, se ridică următoarea întrebare: în ce context sunt „ produse” datele, care sunt „gestionate” prin intermediul cooperativei de date? De exemplu, marile platforme online, precum Google, Samsung, Apple, ș.a. colectează datele personale privind sănătatea ale utilizatorilor de aplicații dezvoltate de aceste *tech platforms* și instalate pe diferite dispozitive electronice (telefon mobil, *smart watch*, etc.), cum ar fi Google Fit, Sami, HealthKit⁵³, etc. Pentru ca societatea cooperativă să poată colecta datele membrilor ei cooperatori trebuie să dezvolte/creeze/achiziționeze o aplicație, prin intermediul căreia să colecteze date. Pentru ca baza de date a cooperativei să aibă relevanță pentru dublul scop urmărit este nevoie de un număr considerabil de utilizatori - cooperatori. Pentru asta, primul demers este convingerea „producătorilor” de date să se asocieze în cooperative.

Un mijloc ce merită a fi luat în considerare, pentru lărgirea bazei de date a cooperativei, odată constituită, este exercitarea dreptului membrilor cooperatori la *portabilitatea datelor*, drept recunoscut de GDPR. Astfel, conform art. 20 GDPR, persoana vizată are dreptul de a i se restitui datele cu caracter personal care o privesc și pe care le-a furnizat operatorului de date (de regulă, un profesionist, cum ar fi de exemplu, Google Fit), date care se restituie într-un *format structurat, utilizat în mod curent și care poate fi citit automat* și are dreptul de a transmite aceste date unui alt operator de date, cum ar fi societatea cooperativă al cărei membru a devenit.

PolyPoly, cooperativa europeană, ce utilizează aplicația PolyPod, are în vedere tocmai dreptul la portabilitatea datelor⁵⁴, pentru a putea exploata datele în interesul membrilor cooperatori și a simplilor utilizatori ai PolyPod, date care rămân însă stocate pe dispozitivele acestora, deci într-un mod descentralizat, opus ideii de *cloud*. Practic, PolyPoly operează pe principiile existente înainte de dezvoltarea *cloud computing*⁵⁵. PolyPod odată instalat, însă, funcționează ca un

---

⁵³ A.S. Tanwar, N. Evangelatos, J. Venne, L. Ann Ogilvie, K. Satyamoorthy, A. Brand, *Global Open Health Data Cooperatives Cloud in an Era of COVID-19 and Planetary Health*, OMICS A Journal of Integrative Biology, vol. 25, nr. 3/2021, p. 173, DOI: <https://doi.org/10.1089/omi.2020.0134>, [Online] la <https://www.liebertpub.com/doi/10.1089/omi.2020.0134>, accesat 23.06.2022.

⁵⁴ [Online] la <https://polypoly.coop/en-de/polypod>, accesat 20.06.2022.

⁵⁵ Pentru o prezentare despre *cloud computing*, C.T. Ungureanu, *Contractul cloud computing în comerțul internațional*, în Revista moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, vol. 37, nr. 3/2015, pp. 25-35, [Online] la <https://ibn.idsi.md/sites/default/>

server privat și cu acordul utilizatorului, poate permite terților interesați să ruleze algoritmi care să prelucreze datele utilizatorului. PolyPoly permite comercializarea datelor/a accesului la date.

Dacă datele generate de utilizator sunt voluminoase și, de regulă, sunt, dacă utilizatorul este unul activ online, se poate pune problema stocării datelor, mai precis al spațiului de stocare (în acest model de cooperativă, de stocare descentralizată a datelor). Aplicațiile generează o cantitate uriașă de date, care trebuie depozitate undeva. Acest „undeva” este reprezentat de infrastructura necesară, costisitoare, atât în ceea ce privește valoarea în sine a infrastructurii, cât și în ceea ce privește întreținerea acesteia, mare consumatoare de energie, cu efecte negative asupra mediului înconjurător. Ideea PolyPoly de a depozita datele local, pe *device*-ul utilizatorului, poate apărea fezabilă pe termen scurt, dar nu pe termen lung. Dacă datele nu sunt șterse și administrate de utilizator chiar cu ajutorul PolyPod, atunci fiecare utilizator ar avea nevoie de un spațiu special destinat plăsării propriei infrastructuri. De aici a plecat, de altfel și ideea de *cloud computing*.

În lipsa infrastructurii, soluția este utilizarea unui furnizor de *cloud*. *Cloud computing* supune seturile de date ale membrilor cooperatori unor riscuri considerabile: stocarea datelor în multiple centre de date prin multiplicarea acestora; subcontractarea la care poate apela furnizorul de *cloud*, frecvent folosită în acest tip de *business*; stocarea în centre de date situate sub jurisdicții cu reglementări care pot impune divulgarea datelor, în anumite condiții; impunerea de către furnizorul de *cloud*, de regulă cu mare putere economică, net superioară cooperativei și membrilor ei cooperatori, de contracte standard, de adeziune, pe care cooperativa nu le poate deci negocia, etc. Rezultatul ar fi că asumarea acestor riscuri poate determina o întoarcere la punctul de plecare: datele membrilor cooperatori să ajungă la *Big Tech* și să piardă controlul asupra lor.

Prin urmare, dacă nu cooperativa este aceea care administrează datele, ci membrii cooperatori, utilizând tehnologia pusă la dispoziție de cooperativă, ca în modelul PolyPoly, atunci, cooperatorii, ca persoane vizate, pot beneficia de regulile protective din GDPR. Dacă, dimpotrivă, cooperativa administrează datele în numele membrilor cooperatori, atunci, se pare că singura garanție a cooperativei de date atunci când transferă datele în *cloud* este contractul încheiat cu furnizorul de *cloud*. Dincolo de contract, cooperativa nu poate beneficia de protecția oferită de prevederile GDPR, întrucât acestea îl privesc numai pe „producătorul” de date, persoană fizică. Când cooperativa nu folosește *cloud*-ul, ci propria infrastructură, așa cum se pare că procedează MiData, atunci are nevoie de investiții și de investitori dispuși să plătească pentru achiziționarea infrastructurii necesare și pentru întreținerea acesteia.

O altă posibilitate alternativă la *cloud* este *blockchain storage*, care este tot un fel de *cloud*, dar descentralizat. *Blockchain storage* permite stocarea datelor într-un network descentralizat, care folosește spațiul liber/neutilizat din *hard disk*-urile utilizatorilor în care sunt depozitate secvențe de date criptate și

răspândite astfel în toată lumea⁵⁶. Un exemplu, de furnizor de *blockchain storage* este STORJ – *Decentralized Cloud Storage*⁵⁷.

Aceste piedici în calea succesului cooperativei de date ar putea să fie surmontate în contextul noii reglementări europene, Regulamentul (UE) 2022/868, supranumit *Data Governance Act*⁵⁸.

2.4. Cooperativa de date în Data Governance Act

În Regulamentul (UE) 2022/868, cunoscut ca *Data Governance Act* (în continuare, DGA), care a intrat în vigoare pe 23 iunie 2022 (cu aplicare începând din 24 septembrie 2023), cooperativa de date face parte din categoria *furnizorilor de servicii de intermediere de date*. Serviciile de intermediere de date înseamnă „(...) stabilirea de relații comerciale în scopul *partajării de date* (sic) între un număr nedeterminat de persoane vizate și deținători de date, pe de o parte, și utilizatorii de date, pe de altă parte (...)” (art. 2.11 DGA). Prin „partajare de date” se înțelege, conform art. 2.10 „furnizarea de date de către o persoană vizată sau un deținător de date către un utilizator de date în scopul utilizării în comun sau individuale a unor astfel de date, pe baza unor acorduri voluntare sau a dreptului Uniunii sau a dreptului intern, direct sau printr-un *intermediar* (sic), de exemplu în baza unor licențe deschise sau comerciale, *contra unei taxe sau gratuit* (sic);”.

Trebuie subliniat că *persoanele vizate* (în accepțiunea GDPR), adică persoanele fizice, *nu sunt considerate deținători de date*. Conform art. 2.8 DGA, *deținător de date* este „(...) o persoană juridică, inclusiv organisme din sectorul public și organizații internaționale, sau o persoană fizică care nu este vizată în ceea ce privește datele specifice în cauză, care, în conformitate cu dreptul aplicabil al Uniunii sau cu dreptul intern aplicabil, are dreptul de a acorda acces la anumite date cu caracter personal sau fără caracter personal;”.

Conform art. 2.15 cooperativele de date sunt *structuri organizaționale constituite din persoane vizate, întreprinderi unipersonale sau IMM-uri*, care prestează *servicii de intermediere de date* și care au ca *obiective principale*:

- *sprijinirea membrilor* lor în exercitarea drepturilor acestora cu privire la anumite date, inclusiv în ceea ce privește luarea de decizii în cunoștință de cauză înainte ca aceștia să consimtă la *prelucrarea datelor*,

- *schimbul de opinii* cu privire la scopurile și condițiile de *prelucrare* a datelor, care ar reprezenta cel mai bine interesele membrilor lor în ceea ce privește datele acestora, și

---

⁵⁶ Pentru o prezentare a se vedea, V.A. Kanade, *A Blockchain-Based Distributed Storage Network to Manage Growing Data Storage Needs*, DOI: 10.1109/ICSPC51351.2021.9451813 articol publicat în 3rd International Conference on Signal Processing and Communication (ICPSC), 13–14 May 2021, Coimbatore, pp. 365-369, [Online] la <https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9451805>, accesat 20.6.2022.

⁵⁷ [Online] la <https://www.storj.io/>, accesat 5.06.2022.

⁵⁸ Regulamentul (UE) 2022/868 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2022 privind guvernarea datelor la nivel european și de modificare a Regulamentului (UE) 2018/1724 (Regulamentul privind guvernarea datelor), JO L 152/1, 3.6.2022.

- *negocierea clauzelor și condițiilor pentru prelucrarea datelor în numele membrilor lor, înainte de acordarea permisiunii de a prelucra datele fără caracter personal sau înainte de acordarea consimțământului pentru prelucrarea datelor personale.*

Deși denumirea de *intermediar în partajarea de date* ar putea conduce la ideea că o cooperativă de date ar avea o activitate similară cu aceea a *brokerului de date*⁵⁹, foarte activ în prezent pe piața secundară de date, intenția legiuitorului european a fost alta.

*Brokerul de date, nereglementat în dreptul european, dar cu o activitate susținută în spațiul european, mai ales, în domeniul publicității comerciale online*⁶⁰, este definit în dreptul american ca fiind un profesionist, care în mod voluntar colectează și vinde sau transmite în temeiul unei licențe date cu caracter personal unor terți, date ce provin de la consumatori cu care *brokerul nu are o legătură directă*⁶¹. Potrivit art. 2.11(a) DGA, din serviciile de intermediere de date sunt *excluse*, printre altele, „*serviciile care obțin date de la deținătorii de date și agregă, îmbogățesc sau transformă datele în scopul adăugării unei valori substanțiale și acordă licențe utilizatorilor de date pentru utilizarea datelor rezultate, fără a stabili o relație comercială între deținătorii de date și utilizatorii de date;*”; aceste servicii sunt similare aceloră prestate de *brokerul de date* (în accepțiunea americană), care, deci, *nu sunt considerate servicii de intermediere în temeiul DGA.*

Prin includerea cooperativei de date în categoria furnizorilor de servicii de intermediere de date, un rezultat așteptat ar fi fost acela de intermediere (directă) a partajării de date. Dar cooperativa de date *nu* intermediază în vreun fel furnizarea de date de la persoanele vizate sau de la deținătorii datelor la utilizatorii acestora. Din DGA reiese că rolul cooperativei de date se manifestă *numai cu privire la prelucrarea datelor și numai în faza precontractuală sau anterior furnizării de date de către persoana vizată sau deținătorul acestora utilizatorului de date.*

Singura activitate de intermediere efectivă pare să fie *negocierea clauzelor și condițiilor pentru prelucrarea datelor în numele membrilor acesteia*. Sarcina negocierii ar putea să aibă un grad de dificultate sporit, dacă utilizatorii potențiali de date se află într-o poziție de superioritate economică, financiară sau de altă natură în raport cu cooperativa de date. Faptul că la baza comerțului electronic stau

---

⁵⁹ Despre brokerul de date, a se vedea, C.T. Ungureanu, *Legalitate echivocă...op. cit.*, pp. 25-30.

⁶⁰ În acest sens, M. Veale, F. Zuiderveen Borgesius, *Adtech and Real-Time Bidding under European Data Protection Law*, în *German Law Journal*, vol. 23, nr. 2/2022, pp. 226-256, <https://doi.org/10.1017/glj.2022.18>, [Online] la <https://www.cambridge.org/core/journals/german-law-journal/article/adtech-and-realttime-bidding-under-european-data-protection-law/017F027B4E78EBCAE1DCBC1E12B93B9D>, accesat 24.06.2022.

⁶¹ B.A. Martin, *The Unregulated Underground Market for Your Data: Providing Adequate Protections for Consumer Privacy in the Modern Era*, în *Iowa Law Review*, vol. 105, nr. 2/2020, p. 882, [Online] la <https://ilr.law.uiowa.edu/print/volume-105-issue-2/the-unregulated-underground-market-for-your-data-providing-adequate-protections-for-consumer-privacy-in-the-modern-era/>, accesat 20.06.2022.

contractele de adeziune și nu cele negociate, ar putea fi o cauză pentru care rolul de negociator al cooperativei de date să fie puțin folosit.

Ceea ce ar putea facilita, însă, utilizarea serviciilor de intermediere de date este, pe de o parte, potențiala sursă de câștig (persoana vizată sau deținătorul de date furnizează date *contra unei taxe* – art. 2.10), iar, pe de altă parte, concentrarea datelor în anumite spații de stocare sau *data wallets* (care, potrivit considerentului 30 DGA, să „reunească date reale într-un spațiu al datelor cu caracter personal, astfel încât prelucrarea să poată avea loc în spațiul respectiv fără ca datele cu caracter personal să fie transmise unor terți, pentru a maximiza protecția datelor cu caracter personal și a vieții private. Astfel de spații ale datelor cu caracter personal ar putea conține date cu caracter personal statice, cum ar fi numele, adresa sau data nașterii, precum și date dinamice pe care le generează o persoană fizică, de exemplu prin utilizarea unui serviciu online sau a unui obiect conectat la internetul obiectelor. Acestea ar putea fi utilizate, de asemenea, pentru a stoca informații de identitate verificate cum ar fi numărul pașaportului sau informații privind securitatea socială, precum și acreditări cum ar fi permisul de conducere, diplomele sau informațiile privind contul bancar.”). Aceste *data wallets* sunt, de fapt, aplicații, care ajută la partajarea de date⁶².

În acest mod ar putea să fie soluționată problema stocării/depozitării datelor, pe care am semnalat-o ca pe o posibilă piedică în dezvoltarea cooperativei de date. Pentru a deveni o soluție viabilă, însă, este necesară „câștigarea” încrederii „producătorilor” de date (persoane vizate sau deținători de date) în cei care administrează *data wallets*. În DGA sunt impuse condiții foarte stricte de *control* al intermediarilor de date⁶³. Sunt desemnate autorități competente pentru serviciile de intermediere de date în fiecare stat membru, care controlează și monitorizează activitatea intermediarilor de date, având competența de a aplica sancțiuni în cazul nerespectării regulilor din DGA. Printre sancțiuni, așa cum reiese din art. 14 DGA, se numără acelea administrative (amenzi cu efect de descurajare, care pot avea și efect retroactiv), precum și amânarea, suspendarea sau încetarea furnizării serviciului de intermediere de date.

Supravegherea severă și controlul furnizorilor de servicii de intermediere de date i-ar putea „investi” cu încredere din partea „producătorilor” de date, dacă aceștia au încredere în mecanismul european de control și protecție.

Pentru apelarea la serviciile de intermediere oferite de cooperativele de date, cei interesați să partajeze datele trebuie, mai întâi, să devină membri în cooperativele respective, ceea ce presupune exprimarea *activă* a voinței „producătorilor” de date. Cu alte cuvinte, se impune ieșirea din pasivitate, din „lenea” de a bifa doar căsuțele puse la dispoziție de furnizorii de servicii digitale cu privire la prelucrarea datelor.

În ceea ce privește organizarea cooperativei de date, DGA nu oferă detalii, nefăcându-se nici o trimitere la noțiunea de cooperativă tradițională și la principiile

---

⁶² [Online] la <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/16/le-conseil-approuve-l-acte-sur-la-gouvernance-des-donnees/>, accesat 21.06.2022.

⁶³ A se vedea, art. 11- 14 DGA.

acesteia ori vreo mențiune cu privire la Societatea Cooperativă Europeană (SCE). În DGA se utilizează doar o sintagmă, „structură organizațională”, ce nu oferă indicii nici cu privire la forma juridică a cooperativei de date, nici referitor la scopul acesteia (lucrative sau nelucrative).

Ceea ce pare să rezulte din formulările considerentului 31 și ale art. 2.15 DGA, dacă acceptăm ideea de cooperativă tradițională, este că aceste cooperative de date pot fi nu numai de gradul 1 (constituite din persoane fizice), ci și de gradul 2⁶⁴ („constituite din societăți cooperative de gradul 1, în majoritate, și alte persoane fizice sau juridice, în scopul integrării pe orizontală sau pe verticală a activității economice desfășurate de acestea”, potrivit legii române⁶⁵), întrucât pot avea în componență întreprinderi unipersonale și IMM-uri. Cooperativa de date le oferă acestora din urmă „know-how”-ul necesar în partajarea de date (deoarece acestea sunt considerate la fel de vulnerabile ca persoanele vizate)⁶⁶.

Dintre cele două exemple de cooperative de date care funcționează în prezent, MiData și PolyPoly, discutate în paragrafele anterioare, a doua se pare că operează după modelul descris în DGA. MiData, fiind o cooperativă fără scop lucrativ, ar putea să fie considerată o organizație de promovare a altruismului în materie de date⁶⁷.

Concluzii

Dreptul la portabilitatea datelor, garantat de GDPR, combinat cu evoluția tehnologiei, care ar putea permite o eliberare a „producătorului” de date de dependența de *cloud* și de furnizorii acestuia, reprezintă premisele posibilității culegerii fructelor de către producătorul lor, fie că aceste fructe hrănesc binele comun sau și personal și poate, astfel, deschiderea drumului spre înflorirea unui nou model în economia digitală, cooperativa de date. Reglementarea cooperativei de date în DGA, ca furnizor de servicii de intermediere de date, poate da avânt

---

⁶⁴ În legislația în vigoare din România, cooperativele de gradul 2 nu fac parte dintre întreprinderile sociale.

⁶⁵ Art. 6 lit. m) din Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperativei.

⁶⁶ A se vedea și J. Baloup, E. Bayamlioğlu, A. Benmayor, Ch. Ducuing, L. Dutkiewicz, T. Lalova, Y. Miadzvetskaya, B. Peeters, *White Paper on the Data Governance Act*, CiTiP Working Paper 2021, pp. 29-30, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3872703>, [Online] la SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3872703> accesat 22.06.2022.

⁶⁷ Conform art. 2.16 DGA prin *altruism în materie de date* se înțelege „(...) partajarea voluntară de date pe baza consimțământului acordat de persoanele vizate în vederea prelucrării datelor cu caracter personal care le privesc sau a permisiunilor acordate de deținătorii de date de a li se utiliza datele fără caracter personal fără a cere sau a primi ceva în contrapartidă, care să depășească o compensație legată de costurile pe care le suportă aceștia pentru punerea la dispoziție a datelor lor pentru obiective de interes general, astfel cum sunt prevăzute în dreptul intern, după caz, cum ar fi asistența medicală, combaterea schimbărilor climatice, îmbunătățirea mobilității, facilitarea dezvoltării, elaborării și difuzării de statistici oficiale, îmbunătățirea furnizării de servicii publice, elaborarea politicilor publice sau scopurile de cercetare științifică în interesul general.”.

acesteia, sub controlul atent al autorităților desemnate în acest scop. Rămâne de văzut dacă „producătorii” de date vor alege să constituie cooperative de date, în ce formă și scop, dacă vor prefera formele altruiste de cooperative sau pe acelea, care ar putea să le ofere și „dividende”⁶⁸. Deși în DGA nu sunt incluse norme explicite care să permită comerțul cu date, reiese implicit că persoana vizată și deținătorul de date sunt plătiți în schimbul partajării datelor lor cu utilizatorii (furnizarea datelor făcându-se contra unei *taxe*). După Directiva 2019/770⁶⁹ (transpusă prin O.U.G. nr. 141/2021⁷⁰), potrivit căreia persoana vizată/consumatorul *furnizează date personale în loc de preț* în schimbul bunurilor digitale sau serviciilor digitale, DGA face încă un pas spre recunoașterea și din punct de vedere juridic a realității economice a mercantilizării datelor.

Referințe

- Baloup, J., Bayamhoğlu, E., Benmayor, A., Ducuing, Ch., Dutkiewicz, L., Lalova, T., Miadzvetskaya, Y., Peeters, B., *White Paper on the Data Governance Act*, CiTiP Working Paper 2021, pp. 1-57, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3872703>, [Online]
- Brakman Reiser, D., *Benefit Corporations—A Sustainable Form of Organization?*, în *Wake Forest Law Review*, vol. 46, 2011, pp. 591-625, [Online]
- D. Brakman Reiser, *For-Profit Philanthropy*, *Fordham Law Review*, vol. 77, nr. 5/2009, pp. 2437-2473, [Online]
- Broughman, B., Fried, J. M., Ibrahim, D., *Delaware Law as Lingua Franca: Theory and Evidence*, în *The Journal of Law & Economics*, vol. 57, nr. 4/2014, pp. 865-895, <https://doi.org/10.1086/680932>, [Online]
- Callison, J.W., *Putting New Sheets on a Procrustean Bed: How Benefit Corporations Address Fiduciary Duties, the Dangers Created, and Suggestions for Change*, în *American University Business Law Review*, vol. 2, nr. 1/2012, pp. 85-114, [Online]
- Campos Carvalho, J., *Online platforms: concept, role in the conclusion of contracts and current legal framework in Europe*, în *Cuadernos de Derecho Transnacional* (Marzo 2020), vol. 12, nr. 1/2020, pp. 863-874, DOI: <https://doi.org/10.20318/cdt.2020.5227>, [Online] 1
- Comitetul Economic și Social European, *Către un cadru juridic european adaptat la întreprinderile din economia socială* (aviz din proprie inițiativă), JO C 282, 20.8.2019.
- Comitetul Economic și Social European, *Munca atipică și cooperativele de platforme. Munca atipică și cooperativele de platforme în transformarea digitală a industriei* (aviz din proprie inițiativă), CCMI/182, raportori Giuseppe Guerini, Erwin De Deyn, 8.12.2021, [Online]
- Fici, A., *An Introduction to Cooperative Law*, pp. 3-65, în D. Cracogna, A. Fici, H. Henry (eds.), *International Handbook of Cooperative Law*, Editura Springer, 2013.
- Georgescu, I.L., *Natura juridică a Societății Cooperative după Legea din 27 martie 1929*, în *Pandectele Române* nr. 6 /2016, (Din arhiva Pandectelor Române), pp. 105-117.

---

⁶⁸ Referire la propunerea din 2019 în statul american California, *Data Dividend*, [Online] la <https://www.datadividends.org/>, accesat 22.06.2022.

⁶⁹ Directiva (UE) 2019/770 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de furnizare de conținut digital și de servicii digitale, JO L 136, 22.5.2019.

⁷⁰ O.U.G. nr. 141 din 28 decembrie 2021 privind anumite aspecte referitoare la contractele de furnizare de conținut digital și de servicii digitale, M. Of. al României, nr. 1248, 30.12.2021.

- Haskell Murray, J., *Choose Your Own Master: Social Enterprise, Certifications and Benefit Corporation Statutes*, American University Business Law Review vol. 2, nr. 1/2012, pp. 1-54, [Online]
- Hardjono, T., Pentland, A., *Data Cooperatives: Towards a Foundation for Decentralized Personal Data Management*, 2019, pp. 1-12, <https://doi.org/10.48550/arXiv.1905.08819>, [Online]
- Kanade, V.A., *A Blockchain-Based Distributed Storage Network to Manage Growing Data Storage Needs*, DOI: <https://doi.org/10.1109/ICSPSC51351.2021.9451813> articol publicat în 3rd International Conference on Signal Processing and Communication (ICPSC), 13 – 14 May 2021, Coimbatore, pp. 365-369, [Online]
- Kilhoffer, Z., *State-of-the art. Data on the platform economy*, 2021, Deliverable n°12.3, Leuven, InGRID-2 project 730998 – H2020, pp. 4-41, [Online]
- Martin, B.A., *The Unregulated Underground Market for Your Data: Providing Adequate Protections for Consumer Privacy in the Modern Era*, în Iowa Law Review, vol. 105, nr. 2/2020, pp. 865-900, [Online]
- Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată* București, 2010, [Online]
- K.G. Raz, *Toward an Improved Legal Form for Social Enterprise*, în N.Y.U. Review of Law & Social Change, vol 36, nr.2/2012, pp. 283-309, [Online]
- Scholz, T., Calzada, I., *Data Cooperatives for Pandemic Times*, în Public Seminar Journal, 2021, p. 3, DOI:10.13140/RG.2.2.12320.51200/1, [Online]
- Strauss, W., Howe, N., *Generations. The history of America's Future, 1584 to 2069*, Quill William Morrow, New York, 1991.
- Tanwar A.S., Evangelatos N., Venne J., Ogilvie L.A., Satyamoorthy K., Brand A., *Global Open Health Data Cooperatives Cloud in an Era of COVID-19 and Planetary Health*, , OMICS A Journal of Integrative Biology, vol. 25, nr. 3/2021, pp. 169-175, DOI: <https://doi.org/10.1089/omi.2020.0134>, [Online]
- Ungureanu, C.T., *Rolul domiciliului în responsabilitatea socială a grupurilor transnaționale de societăți în Uniunea Europeană*, în SUBB Iurisprudencia nr. 2/2021, pp.5-52, DOI: [https://doi.org/10.24193/SUBBIur.66\(2021\).2.1](https://doi.org/10.24193/SUBBIur.66(2021).2.1), [Online]
- Ungureanu, C.T., *Dreptul comerțului internațional*, Editura Hamangiu, București, 2018.
- Ungureanu, C.T., *Legalitate echivocă în comerțul internațional cu date*, în Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Tomul LXVIII/1, Seria Științe Juridice, 2022, pp. 7-35, DOI: <http://doi.org/10.47743/jss-2022-68-1-1>, [Online]
- Ungureanu, C.T., *Contractul cloud computing în comerțul internațional*, în Revista moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, vol. 37, nr. 3/2015, pp. 25-35, [Online]
- Veale, M., Zuiderveen Borgesius, F., *Adtech and Real-Time Bidding under European Data Protection Law*, în German Law Journal, vol. 23, nr. 2/2022, pp. 226–256, <https://doi.org/10.1017/glj.2022.18>, [Online]
- Yockey, J.W., *Does Social Enterprise Law matter?*, în Alabama Law Review, vol. 66, nr.4/2015, pp. 767- 824, DOI: <https://doi.org/10.2139/SSRN.2389024>, [Online]

Calitatea procesuală a persoanei juridice în procesul civil

The locus standi of the legal person in the civil process

Alin Speriusi-Vlad¹, Claudia Roșu²

Rezumat: În articol este analizată calitatea procesuală a persoanei juridice. Calitatea procesuală este una dintre condițiile de exercitare ale acțiunii civile și semnifică identitatea între persoana reclamantului și persoana care este titularul dreptului subiectiv dedus judecătăii, respectiv identitatea între persoana pârâtului și cel obligat în cadrul raportului juridic dedus judecătăii. Calitatea procesuală se poate transmite pe parcursul derulării procesului civil, prin transmisiune legală sau convențională. În cazul persoanelor juridice, transmisiunea legală operează în cazul în care persoana juridică, parte în proces, este supusă reorganizării. Exemplele practice evidențiază modul în care s-au invocat în fața instanței de judecată excepția lipsei calității procesuale a persoanei juridice.

Cuvinte-cheie: condiții de exercitare, acțiune civilă, calitate procesuală, transmisiune, excepția lipsei calității procesuale

Abstract: The article analyzes the locus standi of the legal person. The locus standi is one of the conditions for exercising the civil action and signifies the identity between the person of the plaintiff and the person who is the holder of the subjective right brought to trial, respectively the identity between the person of the defendant and the person who owns the obligation under suit. The locus standi can be transferred during the civil trial, through legal or conventional transmission. In the case of legal person, the legal transmission operates if the legal person, participating in a lawsuit, is subject to reorganization. The practical examples highlight the way in which the procedural exception of the lack of standing of the legal person was brought before the court.

Keywords: requirements for seeking protection in the lawsuit, civil action, locus standi, transmission, the exception of the lack of standing

1. Preliminarii

Orice justițiabil care urmărește să se adreseze instanței de judecată trebuie să respecte anumite cerințe legale, care sunt necesare pentru buna organizare a actului de justiție.

Pentru a se putea promova în fața instanței o acțiune civilă, art. 32 C. pr. civ., impune întrunirea în mod cumulativ a anumitor condiții, cunoscute sub denumirea generică de condiții de exercitare ale acțiunii civile.

---

¹ Lector univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea de Vest din Timișoara, e-mail: alin.speriusi@e-uvv.ro.

² Profesor univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea de Vest din Timișoara, e-mail: claudia.rosu@e-uvv.ro.